—Միթէ թիւրք կառավարութեան մէջ այդ նոր է։

—Այո, նոր չէ, բայց կ. Պոլսոյ հայ ժողովուրդը երբէք տարի կառնէար, որ ինչ նստոյ և ոչինչի թեկնածուներու այդ առաջին մասնաբաղդիչ ներուները և Ազգերու ձեռքէն իսկ։—

Գ. Զէրով կը հաստատէ թէ Հայաստանի ինքնավարութեան դրական պիտի դիւրանայ քրիստոնէաներու և եւրոպական քաղաքակրթութիւնը Ասիոյ մէջ տարածելու մեծ գործը։

Բայց կրկին, պ. Կլատստոն, Աբդիլհամիտ քրիստոնէից նկատմամբ նպաստաւոր գաղափարներ ունէր. նոյնպէս արեւմտեան քրիստոնէից բարեբարոյական մեծ ազդեցութիւն կը հանդիպեցնէր։

—Եր ներքեւ, տէր նախարար, վստահ ենք, որ դուք ձեր մեծութիւնը ուզիլ մտնէն նանչելու Ազգերի քրիստոնեաներուն. իւր գաղափարները չեն տարբեր պիտի ըլլային նոցա նկատմամբ։ Ազգերի քրիստոնեաներուն բարեբարոյական մը անձն, այնպէս որ իրենց իրէն հանգուցեալ ս և է նկատուն չեն գներ։ Ձեր մեծութիւնը միայն թէ արեւելքցիս ինչ մեծ տատանգնոց կը տանքը.—և ինչ է պատճառը, միթէ մեր ազգութիւնը—ուր, այլ մեր կրօնը.—Մահմեդական լայնը, մահմեդական ազգանունին, մահմեդական լայնը, մահմեդական գաղափարը, մահմեդական նայը իրենց ասելիք բաց ունեն պատասխանելու ասոնց ազգերուն, իսկ ոչինչ կայ նոցա հանդիպեն եղբայրց համար, որք քրիստոնեայ են. և ինչ, միթէ նոցա փոխանակութիւնն ալ չը լսուիր. այո, կը լսուի. բայց իրենց իրէնը չեն գներ։ Մենք նեղն արեւելքցիս չենք կրնար ըմբռնել այն երեւոյթը, որ յանկարծ մեր ազգ ազգն կը տեսնենք։ Ձեզ կրնար բացատրել թէ ինչպէս այն բարձրագոյն եւրոպացիներն, այն իսկ թրքոց ծառայութեան մէջ կը մնանեն և անոնց կենդանեն մահմեդականութիւնը։ Եթէ հայք ալ գտնէին իրենց կրօնքը, մեր մեծութիւնը դիտ ապար իւր ազգեր տեսնելու. պատճառ մը պիտի լսենք։ Եր հաստատեր, տէր, թէ մեր մեծութիւնը որ տեսնեմն և տեսնոցարանի գաղտնեցեալ գրասիրէ է, պիտի յարգէ ժողովուրդը, որ կը տառապի միայն իւր իրէն հանդուցեալ յարգելու համար։

Մեր նոյնպէս դիտանգիկոս պ. Կլատստոնի միտքը ի նպաստ հայոց մշակելէ վերջ, ձեռք կառնու քաղաքական պիտոյից գլուխը, մասնաւորապէս 61-դ յոգուստի գործադրութեան եղանակներուն վրայ ընդարձակորէն կը տեսակցեն. Թիւրքոյ գործոց մէջ Պէրլանտիրոյի նախարարութեան ետեսան քաղաքականութիւնը իրենց քննասաստութեան առարկան կը լլայ։

—Պէրլանտիրոյի պատասխանութիւնը, տէր նախարար, կիսով, պ. Զէրով, թէ թիւրքերն և թէ քրիստոնեաները հաւասարապէս գոհացնել ընելու քաղաքականութիւնն մը ունեցաւ։ Ինչ որ ալ ըլլայ թիւրք լրագրոց տանց խօսքերն, մեզ յայտնի է, որ թիւրքերն գոհ եղան Պէրլանտիրոյի պատասխանէն, դի գիտեն, որ Հերլանդ Գեսնիր պիտոյս իրենց ձեռքէն ելան այդ նախարարութեան շնորհիւ. իսկ քրիստոնեայից խնդութիւնը չատ մեծ էր. շնորհաւորաս եմ ձեր մեծութիւնն, որ կը հանի ինչպէս երբեւ տարի առաջ. նոյն և այժմ դիս իւր ներկայութիւնը ընդունել. և ասելիքդի վրայ լսել ի մասոյ այն մասնաբաղդ տեսակցութիւնները, որք ունեցի ես իմ Պատրիարքիս։ Պէրլանտիկ չատերը և մարդասիրական գաղտնիները ի նկատի առնելով, ամենէն բանական նաստարարն այս է, կը ցանէիր, որ Պէրլանտիրոյի պատասխանութիւնը ուրիշ կերպով կրնանէր իւր պարտականութիւնը. Ինչպէսի վեհաժողովի մէջ խոսքն երբ ունենալութիւն կը խնդրէիք, մեզ դասեան կը դներ մէ քաղաքական հարցերու վրայ պիտի չը խօսիր։—Անշուշտ, ձեր մեծութիւնը, ոմեկ չի մոգարէր, որ երբ մեզ նկատմամբ պատասխան քաղաքականութիւն մը կը տեսնէիք, բոլորովին չատարեկ ըլլայիք։—Ինչպէսի վեհաժողովի ժամանակ, երբ պ. Սամարդի կոչէր Սան-Ստեֆանոյի 16-դ յոդուստը ֆրանչ, կենդանդիրենք մէ ունէի օգտակար դրուատ մը գնել իւր նպաստարն էր. չատ գարմանք լսեցիս, թէ պարզապէս թիւրքոյ ներկայիսի վատանեն կը փոփոխէր։ Եթէ Սամարդի փոփոխութեան բոլորովին իրականացնէին, այ ժողովուրդը չը պիտի մարանէր տեսնել ինչքան նպաստաւոր էր իրեն Սան-Ստեֆանոյի դաշնագիրը. Վերջապէս չէինք կրնար հասկնալ թէ ինչու Պէրլանտիրոյ կը ջանար տարեկերի բրիտանական հանրութիւնը կորզանել։ Կ. Պոլսոյ մեր անգլիական գեսպանը վայրագ, բայց մասնաւորապէս գեղեցիկ պաշտպանութիւն կընէր. երբ գանգատանց համար իրեն կը ներկայացնէիր. Նիկոմիդիոյ ապտասակ չէրքեզներու և Հայաստանի վայրերն քրիստոնեաներ գազանաբերը կը կարդայ մեզ։

Ձեր մեծութիւնը միտ անչուշտ, որ ասենցիր Ազգերու ներքին գործերու վրայ մեծ ազդեցութիւն չունին. անոնք միայն Ազգերս կը հանդարեն. ասոնք մեծամասնութիւնը չը գիտէր թէ ինչ տարբերութիւն կայ դաշնագրական և ազատական կուսակցութեանց մէջ. ուստի Պիտոնիդիի քաղաքականութիւնը ուրիշ բան յանգէ չէր բերեր, բայց եթէ քրիստոնէից կոդմանէ ցրուութիւն մը դէպի Ազգերս։

Եկա ոյսարկի խոսակցութիւնը կը գառնայ ասենցիս հնանան ազգի քաղաքականութեան վրայ. այդ քաղաքականութեամբ նոցա կը ջանան ամէն միջոցով հակակամ հարցը խեղդել և կը յուսան որ Մոնթենեգրոյի խնդիրը նոցա դանդաղած՝ այլ ևս հնանանա չը պիտի լլնի ուրիշ հարցերու կարեւորութեան առաջ։

Պ. Կլատստոն կը յայտնէ թէ Բերլինի գաղանդիի ամեն յոգուստներու լլնալու գործարերս հաստատ ուրանալիր են։ «Մասնաւորապէս Հայաստանի բարեկարգութեանց մասին թէ մարդասիրական գաղանեանեն և թէ անդրկեան չարեցեր կը պատանդին, կըսէ, որ այս հարցը փոխով գանգատոյ լուծում գանէ։ Ազգերս ներքին մը քանի գործեր չը ներկայնեն մեզ հարկ եղած ազգու մէջտեղերով այդ խնդրոյ լուծմանը դրագիր, բայց ոչ չատ ուշ կը կարգադրենք այդ ներքին խնդիրներն։ Իսկ յարգալիր ազգայնեցիս մասն Լիբրայան պատրիարքին, ըսէ, որ թիւրքոյ քրիստոնէից փրկութիւնը մեր յայտարարի պլանատ մէկ մասն կը կազմէ։ Հայոց գիրկութեան միայն մէջտեղ Հայաստանի մէջ քրիստոնեայ վարչութեան մը հաստատութիւն է, և այդ քրիստոնեայ վարչութիւնը ձեզ շնորհելու համար Ազգերս մեծագոյն պիտի աշխատին։—

Ազգերոյ ատաջին նախարարի յայտարարութիւններէն չատ գոհ կը մնինի պ. Զէրով։ Ազատական պատասխանութեան գարեկեանութիւնը և ազգասիրութիւնը մեծ հատատ մը կը ներշնչեն մեզ, և լեն թոյլ տար, որ կարենար թէ մեզ պէս գժգոյն ժողովոյ մը ուզեն պատրիլ։ Երբ պ. Զէրով կ. Պոլսոյ մի քանի պաշտոնական անձանց ազնելութեան տուաւ Ս. Գասդրիարքի կոչանեն, ամենքն ալ իրենց նամագրոյ յայտնեցին թէ 1881 տարին պիտի տեսնէ թէ Հայկական խնդրոյ լուծմանը։

Մեզ համար, ինչ որ ալ ըլլայ այս տարին, մեր խնամատարները մեծագոյն պիտի նպաստեն մեր հարցի լուծման.—Իսկ թէ ատանց թիւրեանեան, կարող ըլլայինք խնամատարն և խնամական գլուխներու ատաշնորդութեամբ մէկ ազգութեամբ գործել և Եւրոպայի ցոյց տալ թէ մեզի գոյութիւնեն մեր դրութիւն մէջ չեն մնան, և թէ Եւրոպական քաղաքակրթութիւնը յարգելոց տարանելու. ատաջին և միակ գործէն մեր կրնանք ըլլալ։

Հայկակ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Լրագիրները հաղորդած են, որ Լոնդ Բիւնս ատաջարկեց Գրանվիլեան ազգային ժողովին նոր արշնոր կարգադրել մանուկան պատիժը վերցնելու համար։

—Լորդ-ը-Ֆիրարդէնի կարգիքով տարբերան արշնոր պէտք է բաղկացած լլնի մինչ ասնեն երկու յոգուստներեն. ա) տարբերան խորհրդարան է. բ) տարբերան յանձնարարներ ենթարկեալ ընդհանուր դատարանների իրաւասութեան։

—Լանդոն գրում են մեզ հետեւեալը գեղեցիկ 19-ին։ «Այս օրերս Գարգասոնեն ատարբերի գնդապետ մը հասաւ վասն 40 տարբերի հնեցեալ գրքերով։ Սրան պարտեան է եղեր չէնք Իրաղալանի հատուցան վնասներու պատասխանել թիւրքոց կառավարութեանեն, որ եկէ բռանանութիւնն չը տաց պարտիկ կառավարութեան պատասխանեան, պատերազմ գարեան անդրանիցեր կիսեր։ Լանարտայի տարիի վիճակագրութիւնեն կիսեր թէ 50,000 տնեան կարտանան պատանս եղած է այս կիսը. գանձ սա ստեպէս կը գեղչ։ Սաղին փանան որ բոլոր այս չարեաց դրդողն եղած է. կրաժարեալով, փոխանականի պէս անեղերգի Բազաս։»

ԹԱՌՆԼՈՒՐԵՐ

Գրագարանների ստատիստիկան. Ամերիկուստան գրագարանը ամենաշատ երեսին գիրքերուն Ազգային գրագարան է, որը ունի 2,078,000 հատորներ և 86 հազար ձեռագիրներ. Նրանից յետոյ իր հաստատութեան Բրիտանական գրագարան է, որը ունի 1 միլիոն հատորներ և 41,200 ձեռագիրներ. յետոյ Մոնսիխեն գրագարան է, որը ունի 800 հազար հատորներ և 24,000 ձեռագիրներ, յետոյ Բերլինի գրագարան է, որ 700,000 հատորներ ունի և 15,000 ձեռագիրներ, և վերջապէս Վենգերոյ ազգը բռնում է Գիտութիւնների Հաստատական գրագարանը (Публичная библіотека)։ Գրագարանների թիւով Լուսաստանը եւրոպական պետութիւնների մէջ նախավերջին տեղն է բռնում (վերջին տեղը բռնում է Բէլգիան, որը 105 նաստարական գրագարաններ ունի), որը միայն 145 գրագարաններ ունի։

* * *

Նորբերտեանս փարիզում հիմնեցաւ մի նոր գիտնականական ընկերութիւն՝ Arti et Amicitia, որը նպատակ ունի հետեւել ի ծեր գիտնականներին, որոնց թիւում փաստաբանները և բժիշկները, գրագիրները և նկարիչները մտցնելու տալ ծերութեան ժամանակ ապրել յարմարաւոր կերպով գիտական կացութեան մէջ, իսկ նրանց ազգականներին և եղեռնարերին ժառանգութիւն տալ։ Ընկերութեան մտցողները որոշեն մէկ մտքիսի ֆրանկի են նամակ ունեն գնել մէկ լաս. ամրոց ապրիլ, առաջարար և գեղեցիկ տեղում։

* * *

Լուսաքանչիւր տարի գործածվող խիստ քանակութիւնը. Խիստը ստանալու ընդհանուր գործածական և ազատական գեղ գարձաւ, որ իւրաքանչիւր տարի նրա գործածութիւնը տասնիկ չատանում է։ Հաշուած է, որ ուշաբերեն երեսին խիստը իւրաքանչիւր տարի գործ է ածվում ինչպէս 200,000 ֆունտ կամ 45 միլիոն մարկ գումարի, այսինքն մոտ 15 միլիոն բուրդու։ Հարաւային Ամերիկայի կարգիլիներում խիստի մասերի սպառումը այնպիսի թանչանքն է հասնում, որ մասին ապարդիւ խիստի արտասի մեռը բերեր տասնիկ գժտարանաց. անգլիացիք այս բանը նախանատեսվում. վաղուց արդէն բաղանցում են խիստի մասերը Հնդկաստանում և Ավստրալիայում։

* * *

Ամերիկ երկրագնդի ազգաբնակութեան գումարը հաշուում են 1.421 միլիոն, մի և նոյն ժամանակ եւրոպայում հաշուում են 309 միլիոն, Ասիայում 804 միլ., Աֆրիկայում 199 միլ., Ամերիկայում 85 միլ., և Օկեանիայում մինչեւ 41/2 միլիոն։ Այնպէս հաշուս ընդունենք մասնաբաղդութեան այն գրագիրը, որ ընդունված է Գրանվիլայում, հնանարար մէկ այնպիսի երկրում, որը համեմատաբար գտնվում է առաջադիմական ուսի յանգ պատանիների մէջ. այն ժամանակ ամերիկ երկրագնդի վրա մասնաբաղդիչների ընդհանուր քանակութիւնը իւրաքանչիւր տարի կը լլնի 35.693.350 կամ ամեն որ մեռնում են 97.790 մարդիկ։ Իսկ տարվայ մէջ բոլոր ծնվողների ընդհանուր թիւը հաշուած է 38.252.000-ի, կամ իւրաքանչիւր որ ծնվում է նոր 104.800 մարդիկ։ Հնանարար ամերիկ երկրագնդի վրա իւրաքանչիւր բոպէ մեռնում են 60 մարդիկ, իսկ նրանց փոխարէն ծնվում են 70 մարդիկ. այսպիսով երկրագնդի ազգաբնակութիւնը իւրաքանչիւր տարի ավելանում է 2.558.650 մարդկանցով։

* * *

Հիմնարկեալ Ամերիկայում և Անգլիայում վաղուց արդէն գոյութիւն ունեն արդիւնաբերների համար ապատանապանեներ, մանաւանդ արդիւնաբերական հանքերում, որոնք հիմնված են զանազան ֆիլանտրոպական ընկերութիւններից. այդ ապատանապանները չատվանց օգտակար հիմնարկութիւններ են ոչ միայն արդիւնաբերների համար, որոնք չատ անգամ առաջնորդում են իրանց վնասարարութիւնից, այլ և հասարակութեան համար, որանցով նրան իր վատնարար անգամներից։ Նորերումս մի ազգային ապատանապան բացվեցաւ կենսաբերների համար Դիմանդիրի մոտ Գերմանիայում։

* * *

Լանդոնի ակվարիումում նորերս ասնամանակ ցոյց են տալիս երկու չինարներեն և մէկ նորվեկացու. նրանցից երկուսը երեսի անմեղաբարեկ մարդիկն են ասիական երեսին, իսկ մէկը—ամենափոքր։ Առաջին վիճակարը—չինացու. անուանը Շանգ է, նա 33 տարեկան է, նրա հասակը 8 ֆուտ և 2 դիւյմ է, նրա կրծքի շրջապատը 60 դիւյմ է, նրա մարմնի քաշը 94 կիլոգրամ է կամ հանարաս 188 ֆունտ. Երկրորդ վիճակարը-չինացին, Բրուտաս անուանվ, 35 տարեկան է. նրա հասակը 7 ֆուտ և 9 դիւյմ է. նրա ոսկորները և մուսկուլները ասանցինց աւելի հատ են. սրա կրծքի շրջապատը նոյնպէս 60 դիւյմ է և սա շանգից աւելի մանր է քաշվում. Նորվեգացի գանանը, շնչամ անուանվ, 42 տարեկան է, և հասակով միայն 25 դիւյմ է։

* * *

Զարլատանում (Ամերիկայում) ապրում է Վիլիամ Սմոլ անուանով մէկը, որը այժմ 79 տարեկան է և որը 100 թոռներ ունի, 391 թոռան որդի և 70 թոռան թոռներ. նրանցանց նրա փարը, թոռ տասերեքերորդ. ազգիկը մեծ տասնին թոռը։

«ՄԵԱԿԻ» ՀԵՌԱԳՐԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 30 յունվարի։ Ցայսմի գրոյ Դասատվնու յուզարկաբերութեան հանգէսը նշանակված է շարաթ օր, թաղումը կիրակի։ Կրկին այսուհետ գեղամ գրանվանան բոյոր ոյժերը և բաղմութիւն հասարակութիւնը միրգին հրաժարական ասուին հանգուցեալին։ Ռուսական կայսրը հանգուցեալի պատանիները հանգուցեալի ընտանիքին պենսիա նշանակեց։ «Новое Время» լրագիրը հաղորդում է, որ ի նկատի առնելով ցինասասանի հետ այժմեան բանակցութիւնների գրութիւնը, առաջ նաստարդը չատ ասով լեսա կը կանչվի արեւելեան ջրերից։

ԼՈՆԴՈՆ, 30 յունվարի։ Հանգիստների ժողովը մերժեց այն առաջարկութիւնը, որի համեմատ պետական գանձանանեան մէջ կասկածվածների կարգը էր կայանարել երկու վիճակի ցուցանելիների հիման վրա։

ԳԱԼԻՑ, 30 յունվարի։ Գաղտամանդների ժողովը ընդունեց Գրանվիլի և Գլեդսթոնի մէջ կապվելի գաղանարութեան նախագիծը գասասանական օգնութեան մասին։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 30 յունվարի։ Գնասան բանկի 5% ասանկը առաջին շրջանի արժէք 95 ր. 37 կ., երկրորդ 93 ր. 25 կ., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 93 ր., ներքին 5% առաջին փոխառութեան ասանկը արժէք 221 ր., երկրորդ 220 ր. 50 կ., արեւելեան առաջին փոխառութեան ասանկը արժէք 91 ր., 87 կ., երկրորդ 91 ր. 87 կ., երրորդ 91 ր., 87 կ., սակի 7 ր. 87 կ։ Ռուսաց 1 ր. Լոնդոնի վրա արժէք 25.19 պենս, Ամստերդամի վրա 127 1/3 պենս, առաջաց 100 ր. Համբուրգի վրա արժէք 214 մարկ 37 պֆ., փարիզի վրա 265 ֆրանկ 75 սանտիմ։ Եւրոպայի տրամագրութիւնը հանգիստ է։

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՄԲՈՒՆԻ